

Danmark har klaret sig fint i 40 år uden atomkraft

Gunnar Boye Olesen, og Hans Pedersen Miljøorganisationen VedvarendeEnergi. Palle Bendsen, Miljøbevægelsen NOAH. Bragt i Ingeniøren 1. april 2025, <https://ing.dk/holdning/danmark-har-klaret-sig-fint-i-40-aar-uden-atomkraft#comments>

Det er nu præcis 40 år siden, beslutningen om ikke at indføre atomkraft i Danmark blev taget. Og man må konstatere, at Danmark har klaret sig fint uden atomkraft.

"Intet sted i verden er der truffet demokratisk beslutning om indførelse af atomkraft", skrev OOA (Organisationen til Oplysning om Atomkraft)¹ i 1975. Efterfølgende kom der en lang, demokratisk debat om atomkraft. Et årti senere, for præcis 40 år siden, 29. marts 1985 fremlagde Jytte Hilden (S) et forslag fra Folketingets talerstol: "Folketinget pålægger regeringen at tilrettelægge den offentlige energiplanlægning ud fra den forudsætning, at atomkraft ikke vil blive anvendt." Forslaget blev vedtaget med 79 stemmer for og 67 imod. Der blev råbt hurra og klappet den dag fra Folketingets tilhørerpladser. Formanden for Folketinget måtte tysse på aktivisterne i tilskuerlogen. Dengang kunne vi ikke vide, hvordan den beslutning nu i 40 år har været med til at sætte retningen for det danske energisystem. Til gengæld kendte vi dengang alt til det foregående årtis debat, hvor eksperter med tro på atomkraft og vækst både var oppe mod mere kritiske eksperter, og imod en stadig større del af befolkningen.

Befolkningens protest mod atomkraft blev i høj grad samlet af OOA. Allerede i 1976 fik OOA på seks uger indsamlet 168.498 underskrifter - på papir! - fra folk, der protesterede mod indførelse af atomkraft.

Energikriser

Perioden op til beslutningen havde på mange måder stået i energiens tegn med energikriser i 1973-74 og 1979-81, hvor høje oliepriser var ved at underminere Danmarks daværende olieafhængige økonomi. Det førte til indsatser for energibesparelser og en folkelig bevægelse for vedvarende energi samt beslutningen om at udnytte Danmarks naturgasressourcer i Nordsøen; men det førte også til at erstatte olie med kul på mange kraftværker og til forslaget om atomkraft.

Efter Folketingsbeslutningen i 1985 blev der arbejdet videre med udrulningen af naturgas og også fjernvarme til erstatning af de mange oliefyr. Året efter, 26. april 1986 sprang Tjernobylværket i det nuværende Ukraine i luften. Det spredte radioaktivitet i en sådan grad, at danske køer langt over 1.000 km væk måtte holdes inden for i staldene i flere uger. Det betød også et stop for udbygningen med atomkraft i Europa. Kun nogle af de igangværende byggerier blev færdiggjort. Året efter, i 1987, kom Brundtland Rapporten "Vor fælles fremtid", som for alvor bragte de menneskeskabte klimaændringer på dagsordenen. Regering og Folketing tog udfordringen op, kraftigt opfordret af både folkelige organisationer og en gryende industri for vindmøller, energibesparelser og fjernvarme. Vestas og flere andre danske vindmøllefirmaer havde på det tidspunkt allerede tjent milliarder på salg til bl.a. USA. I 1990 kom regeringen så med

Energi2000, en plan for både at reducere Danmarks olieafhængighed og reducere drivhusgasserne. Med planen blev der sat yderligere gang i fjernvarmen og efterfølgende fik en indsats fra folkelige kræfter gang i kraftvarme, ikke mindst decentralt. Derved reducerede man kraftværkernes store energitab, der dengang ofte var over 50 % og erstattede kul med den lidt renere gas. Parallelt fik folkelige kræfter og fremsynede politikerne skabt rammer for udbygning med vindmøller med lokale vindmøllelaug og landmænd. Der blev ikke givet mange tilskud til vindkraft, men i stedet blev vindmøllelaugene garanteret en elpris på 85 % af forbrugerprisen. Resultaterne kom hurtigt op gennem 1990'erne, og i år 2000 dækkede vindmøllerne allerede 12 % af det danske elforbrug, en formidabel udvikling fra 1985, hvor vindmøllernes andel var beskedne 0,2 %. Også de lokale kraftvarmeværker var gået kraftigt frem, så de år 2000 dækkede 25 % af elforsyningen, sammenlignet med 1 % år 1985. Og udover at det sparede Danmark for en stor del af energiimporten, betød kraftvarme, vindmøller og energibesparelser også, at CO₂-udledninger fra el-og varmeforsyningerne faldt med 30 % i de 15 år.

Al el fra VE

Og udviklingen stoppede ikke år 2000. Vi er nu på vej til, at al dansk el kommer fra vedvarende energi. Det er målet for år 2030. Og selvom der stadig er bump på vejen, og der bliver brugt alt for meget biomasse (i 2023 kom 14 % af elforsyningen fra halm og træ), kan vi se frem til en fossilfri elforsyning, som både giver billig el og har meget lav klimabelastning. Danmark har allerede nu den 3. laveste elpris i EU for erhvervslivet, 1/3 lavere end i atomkraftlandet Frankrig².

Udviklingen af vedvarende energi, energibesparelser m.m. har ikke bare været god for klima og elforbrugere. Det har også gjort Danmark til et foregangsland på en række områder. Det har inspireret andre lande til at gå i gang med bl.a. vindkraft. Det har også betydet, at vi har løst mange problemer før andre, f.eks. med indpasning af vindkraft i elforsyningen og udrulningen af fjernvarme. Begge dele har givet dansk erhvervsliv fordele, der er omsat til både eksport og beskæftigelse.

Et kig over hækken

Efter 40 år uden atomkraft kan der være god grund til at gøre status. Skal vi fortsætte med omstillingen til vedvarende energi, så vi i 2040 eller 2045 har omstillet al energiforbrug til vedvarende energi? Eller skal vi, som nogen foreslår, i stedet satse på atomkraft? Hvis vi ser til vores nabolande i Europa, ser vi atomkraftværker, der bliver voldsomt forsinkede, som Olkiluoto i Finland (14 år forsinket) og Flamanville i Frankrig (12 år forsinket) og tre-fire gange dyrere end budgetteret. Og vi ser, at Sverige har fundet det nødvendigt at give 400 milliarder svenske kr. i statsgaranti for at få nogen til at planlægge at bygge atomkraft derovre. Vi ser også forslag om små, modulære atomkraftværker, som nogle drømmer om, men som man ikke kan købe, ikke har de nødvendige sikkerhedsgodkendelser, og hvor de lovede priser er mindst lige så usikre som for de store, dyre atomkraftværker. Dertil skal lægges usikkerhederne, der kommer med atomkraft i form af risiko for radioaktive udslip og problemer med radioaktivt affald, der skal opbevares i mindst 100.000 år. Og så gør vi os afhængig af en lang forsyningskæde af uranbrændsel, hvor det er svært at komme uden om både Rusland, USA og Kina.

Bæredygtig omstilling

På den baggrund er der gode grunde til, at vi i Danmark fortsætter med at arbejde for en omstilling til en klimaneutral fremtid med bæredygtig brug af vedvarende energi uden at besværliggøre os med atomkraft. Det er dog ikke det samme som, at vi bare skal fortsætte den nuværende strategi slavisk. Der er behov for at vedvarende energi bliver spredt mere, så f.eks. mange af solcellerne sættes på tage tæt på elforbruget frem for på marker langt fra større elforbrug. Langt mere af den vedvarende energi bør ejes og kontrolleres af

lokale, så naboerne både kan få udbytte af energien og være med til at bestemme placeringerne. I mange andre europæiske lande er der gode betingelser for lokale energifællesskaber, hvor elforbrugere ejer lokal elforsyning og indretter deres elforbrug, så de bruger mest muligt selv. Det bør vi også have i Danmark. Desuden er der behov for at styrke indsatsen for energibesparelser i hele samfundet og arbejde politisk for at gøre det attraktivt at leve mere bæredygtigt.

¹ Se OOA's historie: <https://www.atomkraftnejtak.dk/>

² [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity price statistics#Electricity prices for non-household consumers](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_price_statistics#Electricity_prices_for_non-household_consumers)

Læs mere på <https://ve.dk/vi-arbejder-for/nej-tak-til-atomkraft/>